

Številka: U-I-91/21-23, Up-675/19-36
U-I-486/20-17, Up-572/18-39

Datum: 1. 7. 2022

**PRITRDILNO LOČENO MNENJE SODNICE
DR. KATJE ŠUGMAN STUBBS K ODLOČBAMA ŠT. U-I-91/21,
UP-675/19 IN ŠT. U-I-486/20, UP-572/18 Z DNE 16. 6. 2022**

Z velikim veseljem sem podprla odločitev, ki končno odpravlja diskriminacijo glede na spolno usmerjenost posameznika oziroma para pri možnosti sklenitve zakonske zveze oziroma uvrstitve na seznam za posvojitve otrok. Brez dvoma gre za zgodovinsko odločitev, eno od tistih, ki bo ostala v spominu številnih generacij. S to odločitvijo se je Slovenija uvrstila na že precej dolg seznam držav, ki omogočajo poroke in posvojitve vsem ljudem, ne glede na njihovo spolno usmerjenost.¹

Vprašanji, ki ju vsaka od zadev odpira, nista enakovredni. Če si zoper možnost sklenitve zakonske zveze oseb istega spola skorajda ni mogoče zamisliti (racionalnih) argumentov, je vprašanje posvojitve bolj zapleteno, saj zajema še položaj ranljivega tretjega – otroka.

I. O zakonski zvezi

Sklenitev zakonske zveze je stvar dveh posameznikov, ki se odločita za takšno simbolno in formalno potrditev svoje zveze. Ne vidim nikakršnega utemeljenega razloga, zakaj bi se lahko kateremukoli paru (odraslih, prištevni oseb) takšna pravica odrekla. Da spolna usmerjenost ne sme biti razlikovalni dejavnik, ki bi komurkoli odrekal takšno možnost, se

---

¹ Primerjalnopravni pregled, opravljen za odločanje v obeh zadevah, pokaže, da med analiziranimi (evropskimi) državami kar 17 držav istospolnim parom omogoča tako sklenitev zakonske zveze kot posvojitve. To so Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Irska, Islandija, Luksemburg, Malta, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Španija, Švedska, Švica (od 1. 7. 2022) in Združeno kraljestvo. Kot vidimo, so med njimi tudi države, ki jih tradicionalno uvrščamo med konservativne. V Avstriji, na Danskem, Islandiji, Malti in Švedskem je bila možnost posvojitve urejena celo že pred možnostjo sklenitve zakonske zveze, le v Belgiji in na Portugalskem je bila uvedena kasneje.

zdi tako samoumevno, da me lahko le žalosti, da je bila ta pravica istospolnim parom onemogočena do tega trenutka.

Vedno me je motila formulacija drugega odstavka 3. člena ZZZDR, ki je sedaj z enako dikcijo uzakonjena v drugem odstavku 3. člena DZ in sicer: "Pomen zakonske zveze je v zasnovanju družine." Ljudje se poročajo iz različnih razlogov: ker se imajo radi in želijo to ljubezen še pravno formalizirati, ker jim poroka simbolno veliko pomeni, zaradi romantičnih fantazij, ker je to ustaljen družben institut, ker čutijo, da družba ali družina od njih to pričakujeta, ker je to nekakšna simbolna gesta, ki zakonskega partnerja uvede v družino, ker ima takšna zveza določene pravne posledice, iz popolnoma racionalnih (včasih tudi pretežno finančnih) razlogov, ker želijo stabilnost ipd. Pomen zakonske zveze je torej za različne ljudi različen, prav tako želja in sposobnost imeti otroke. Četudi je namen zgoraj navedene določbe zgolj v tem, da poudari, kaj je pomen zakonske zveze s pravnega vidika, je takšna formulacija še vedno sporna. Nekateri pari že ob poroki vedo, da nočejo imeti otrok, za nekatere se bo izkazalo, da jih ne morejo imeti, spet tretji pa se poročijo, ko so že zdavnaj izven rodnega obdobja, pa pravo še vedno ureja in ščiti institut zakonske zveze. Tako težko sprejemem, da zakonska norma reducira pomen zakonske zveze zgolj na zasnovanje družine. Takšno gledanje se mi zdi ozkogledno in omejujoče v svoji preskriptivnosti, hkrati pa je še netočno. Če bi namreč držalo, bi morali odreči pravico do zakonske zveze vsem zgoraj naštetim parom. To pa bi bilo seveda nesprejemljivo.

Res pa je, da zakonska zveza praviloma temelji na "na obojestranski čustveni navezanosti, vzajemnem spoštovanju, razumevanju, zaupanju in medsebojni pomoči," če uporabim besede 20. člena DZ. V tem, vsebinskem pogledu pa prav gotovo ne more biti nikakršne razlike med partnerjema različnega spola ali tistima, ki sta enakega spola. Zato ne vidim razloga, da bi pravni sistem parom istega spola odrekal pravico do poroke. Prav obratno – če pravni sistem to pravico odreče samo zaradi spolne usmerjenosti posameznika, je očitno diskriminatoren.

Pomembno je poudariti, da drugačna oblika partnerske zveze za istospolne pare (recimo registracija takšne zveze) ni ustrezno nadomestilo za poroko, četudi bi imela taka oblika popolnoma enake pravne posledice. Nikakršnega razloga ne more biti, zakaj bi drugače poimenovali in oblikovali vsebinsko enako zvezo glede na spolno usmerjenost para. Poimenovanje pa tudi sicer nikoli ni samo poimenovanje.² Z roko v roki z različnim takim poimenovanjem gre tudi razlikovanje in s tem tudi ideja, da je "pravim" parom dana možnost ustaljenega instituta (poroke), tisti drugačni pa naj se zadovoljijo z neko

---

² Kot dobro kaže recimo zgodovina doktrine "*separate but equal*" v zvezi z rasno segregacijo v ZDA. Glej recimo D. Cates, Plessy v. Ferguson: Segregation and the Separate but Equal Policy, Abdo Co., North Mankato 2013.

drugačno (vsaj implicitno manj vredno) različico. Da o tem, da že samo dejstvo, da je določen par prisiljen izbrati registracijo partnerske zveze namesto poroke in s tem razkriti svojo spolno usmerjenost, sploh ne izgubljam besed.

II. O posvojitvah

Ne dejansko ne pravno razumevanje pojma družina ni zgodovinska konstanta; ta fenomen se je skozi zgodovino stalno spreminjal. Tudi oblike starševstva so bile v preteklosti zelo raznolike. O tem pričajo številne zgodovinske in sociološke študije.³ Prav je, da vsem tem spremembam sledi tudi pravno naziranje. Dejstvo je, da otroci že živijo in so vedno živeli v različnih oblikah družin, med njimi so vedno bile tudi istospolne zveze.

Kot psihologinja ne verjamem v tezo, da otrok za zdravo odraščanje nujno potrebuje materinski in očetovski lik, ki morata (če se le da) biti biološka mati in biološki oče. V svoji psihološki praksi sem videla dovolj hudo disfunkcionalnih tradicionalnih družin, da vem, da so lahko posamezniki dobri ali slabi starši (ali večinoma nekaj vmes) ne glede na svojo spolno usmerjenost. Kvalitete, ki so potrebne za to, da je nekdo dober starš, nimajo nikakršne povezave s spolno usmerjenostjo. Hkrati pa veliko otrok tudi v Sloveniji odrašča v "netradicionalnih družinah" – tudi recimo v enostarševskih družinah, kjer nimajo obeh starševskih likov. Si bo kdo upal trditi, da so tudi ti otroci drugačni, slabše opremljeni za življenje?

Zame je bilo pri odločanju o posvojitvah ključno vprašanje, ali je dokazano, da je za otroka slabše, če ga posvoji istospolni par. Kot znanstvenico bi me v to, da bi glasovala proti možnosti posvojitve v istospolne zveze, lahko prepričali samo konsistentni in znanstveno trdni dokazi v to smer, saj potem takšna posvojitve gotovo ne bi bila v otrokovo korist. Na podlagi pregledanih raziskav in strokovnih mnenj je mogoče ugotoviti, da med otroci, ki odraščajo v družinah, kjer sta starša različnega spola, ali tistih, v katerih sta starša enakega spola, ni razlik. Na vse to argumentirano opozarja in odgovarja odločba.⁴

---

³ Pionirsko delo na tem področju je opravil Phillipe Ariès v svoji knjigi *L'Enfant et la Vie Familiale sous l'Ancien Régime* (1960). Glej recimo M. J. Maynes, A. Waltner, *The Family: A World History*, Oxford University Press, Oxford 2012.

⁴ Glej 34.–42. točko obrazložitve odločbe št. Up-675/19, U-I-91/21. Da je bila tudi Vlada, ki je tem posvojitvam nasprotovala, v stiski z argumenti, kaže tudi res nenavadno sklicevanje na Kairsko deklaracijo o človekovih pravicah v Islamu (*sic!*). Ne samo, da Slovenija te deklaracije ni ratificirala, temveč jo je Svet Evrope celo ocenil kot v nasprotju s človekovimi pravicami. Glej 47. točko obrazložitve odločbe št. Up-675/19, U-I-91/21.

Gotovo pa argument proti naši odločitvi ne more biti dejstvo, da so otroci, ki živijo v istospolnih zvezah, lahko večkrat žrtev posmeha ali celo medvrstniškega nasilja (*bullying*). Ta argument govori kvečjemu v prid takšnim posvojitvam. Prav je, da je družba soočena z raznolikimi družinami, in prav je, da se jih nauči sprejemati do te mere, da takšnih družin ne bo več dojemala kot nekaj nenavadnega in da otroci ne bodo žrtve stereotipnih predstav o tem, kaj je "prava družina". Če so bili še pred dobrimi 50 leti stigmatizirani otroci neporočenih mater ali otroci neporočenih staršev, o čem takem danes (upam, da kot večina) sploh več ne razmišljamo. Konec koncev je v Sloveniji zadnja leta več kot polovica otrok rojenih v zunajzakonskih zvezah.⁵ Pravna izenačitev otrok, rojenih v zakonski zvezi, in tistih, rojenih izven nje, (danes je to drugi odstavek 54. člena Ustave) je gotovo prispevala k temu. Tako mora pravo včasih narediti prvi korak k sprejemanju neke realnosti.⁶

Kot pravnica pa vem, da se v konkretnem postopku posvojitve vedno izbira najboljše mogoče posvojitelje. V Sloveniji je parov, ki si želijo posvojiti otroka, vsaj desetkrat več kot otrok, ki so na voljo za posvojitev. Dejanska posvojitev je torej v Sloveniji vedno zgolj možnost. Vedno gre za *postopek izbire posvojiteljev*, v katerem strokovnjaki (socialni delavci in na koncu sodišče) presodijo, kaj je v največjo korist konkretnega otroka. Tako kot bi bilo neutemeljeno dvomiti o njihovi presoji takrat, ko se odločijo za posvojitev otroka prav določenim heteroseksualnim staršem (in ne drugim), je neutemeljeno dvomiti o njihovi presoji, če se bodo med vsemi pari, ki čakajo na posvojitev, odločili, da je v največjo korist otroka, da ga posvoji istospolni par. Življenjske situacije so različne, otroci so različni. Kot rečeno – za kvalitetno starševstvo so pomembne številne osebne lastnosti in spolna usmerjenost ni ena od njih.

III. Komu se (kaj?) jemlje?

Nekateri zagovorniki koncepta tako imenovane tradicionalne zakonske zveze in družine menijo, da se bo tistim, ki živijo v takšnih zvezah in družinah, z našo odločitvijo nekaj vzelo ali da se bo s tem spremenil *njihov* status.⁷ To je res težko razumeti. Poročijo se lahko in živijo na tak način, kot jim ustreza, ne da bi jim kdo zapovedoval, kaj je v

---

⁵ Živorojeni, rojeni v zakonski zvezi ali zunaj zakonske zveze po: LETO, STAROSTNE SKUPINE, DRUŽINSKA SKUPNOST, V KATERI JE ROJEN OTROK , VRSTNI RED ROJSTVA. SiteTitle (stat.si)

⁶ Ta korak pa tudi ne bo v nasprotju z večinskim prepričanjem. Glede na raziskavo Zagovornika načela enakosti 72 % Slovencev recimo podpira možnost sklenitve zakonske zveze istospolnih parov. Glej 31. točko obrazložitve odločbe št. Up-572/18, U-I-486/20.

⁷ Tudi Vlada v svojem odgovoru navaja, da bi odločitev, da lahko skleneta zakonsko zvezo tudi istospolna partnerja, pomenila odvzem posebnega statusa zvezi moškega in ženske. Glej 9. točko obrazložitve odločbe št. Up-572/18, U-I-486/20.

njihovem družinskem ali spolnem življenju⁸ prav in kaj ni. Če menijo, da je edino naravno in prav, da se poročiš s partnerjem nasprotnega spola, lahko to naredijo. Če menijo, da lahko psihološko zdrave otroke vzgojijo samo v tradicionalnih družinah, naj tako pač ravnajo. S tem, ko se enako omogoča tudi istospolnim parom, niso oni nič manj možje in žene in nič manj matere in očetje svojim otrokom.

Ponovno: ni prepričljivih znanstvenih dokazov, ki bi potrjevali, da je otrokom v družinah istospolnih staršev slabše. Tako ocenjujem, da je borba za tradicionalne družine bolj v domeni osebnih prepričanj in predsodkov ljudi, ki svoja prepričanja jemljejo za dejstva, nekritično verjamejo, da je prav samo to, v kar sami verjamejo, ter pokroviteljsko menijo, da vedo celo, kaj je prav za druge. Samo dejstvo, da živijo na način, ki je bolj pogost, jim nikakor ne daje pravice, da drugim vsiljujejo svoja prepričanja. Pravo se tudi ne more ozirati na to, da se morda čutijo ogrožene, ogorčene ali prizadete samo zato, ker lahko obstajajo drugačne zakonske zveze in drugačne družine, kot je njihova. S temi občutki se bodo pač morali soočiti sami.

IV. Sklepno

Naša odločitev ničesar ne odvzema tistim, ki že živijo v zakonskih zvezah ali v družinah. Edino, kar stori, je, da razširja ta pojma tako, da vključuje. Še bolje rečeno – ne izključuje več tistih, ki si prav tako želijo živeti v zakonski zvezi in posvojiti otroka, pa jim je bilo to do zdaj onemogočeno zaradi osebne okoliščine.

Naj zaključim s parafraziranjem besed enega od ustavnih sodnikov, ki najlepše povedo, kako glede teh vprašanj čutim tudi sama, kot človek: Kdo sem jaz, da bom drugim odrekala pravice, ki jih sama lahko uživam?

dr. Katja Šugman Stubbs, l.r.
Sodnica

---

⁸ Kot da bi obstajalo nekaj, kar lahko imenujemo tradicionalno spolno življenje! Glej recimo J. Mackay, *Global Sex: Sexuality and Sexual Practices around the World*, *Sexual and Relationship Therapy*, let. 16, št. 1 (2001), str. 71–82; E. O. Laumann *et al*, *The social organization of sexuality*, University of Chicago Press, Chicago 1994; H. Donnan, F. Magowan, *The Anthropology of Sex*, Berg, Oxford 2010.